

SAMORZĄD ZAWODOWY INŻYNIERÓW BUDOWNICTWA W OCENIE JEGO CZŁONKÓW

Paweł ANTKOWIAK*

Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ul. Umultowska 89a, 61-614 Poznań

Streszczenie: Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa pełni istotną rolę w systemie reprezentowania interesów określonych grup społecznych oraz administracji publicznej w Polsce. W ostatnim czasie pojawia się jednak coraz więcej wątpliwości, co do zasadności istnienia tego rodzaju struktur oraz funkcjonowania ich w sferze publicznej. Samorząd zawodowy poddawany jest krytyce społecznej, medialnej, jak i krytyce ferowanej przez samych jego członków. Z tego powodu autor opracowania w porozumieniu z Polską Izbą Inżynierów Budownictwa przeprowadził cykl badań ankietowych, którego celem było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: „Jaka jest rzeczywista ocena funkcjonowania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa przez jego członków?”. Prezentowany artykuł stanowi opracowanie wyników prowadzonych badań.

Słowa kluczowe: samorząd zawodowy, inżynierowie budownictwa, opinia społeczna, badania ankietowe, Polska Izba Inżynierów Budownictwa.

1. Wprowadzenie

Przemiany demokratyczne roku 1989 wiązały się przede wszystkim z liberalnym kapitalizmem w sferze gospodarczej, ale także daleko idącą demokratyzacją aparatu władzy publicznej, przynosząc w efekcie niemal całkowite odejście od struktury jednolitej i scentralizowanej.

Obecnie funkcjonujący model administracji w państwie polskim zakłada współistnienie zarówno aparatu scentralizowanej administracji rządowej, jak również wielorakiego układu organów czy instytucji działających samodzielnie i wykonujących powierzone im w drodze ustaw zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Koncepcja ta zakłada wielość podmiotów publicznoprawnych uczestniczących obok państwa i jego organów w sprawowaniu władzy publicznej oraz wykonywaniu administracji. Oprócz jednostek obligatoryjnych o podstawowym znaczeniu, jak na przykład jednostki samorządu terytorialnego, administracja jest również wykonywana przez samorządy zawodowe, gospodarcze czy zakłady administracyjne (Cherka, 2004).

Bardzo istotną rolę w systemie reprezentowania interesów określonych grup społecznych odgrywa samorząd zawodowy. W ostatnich latach w Polsce samorząd zawodowy poddawany jest krytyce zarówno

przez społeczeństwo, jak i czasem przez samych jego członków. Wokół jego funkcjonowania krąży wiele mitów i nieporozumień, które często zamazują istotę samorządności. Wiedza społeczeństwa na temat działania samorządu pochodzi najczęściej z doniesień medialnych. Podstawowy zarzut, jaki stawia się przedstawicielom danej profesji, polega na przeciwstawianiu interesu danego samorządu interesowi społecznemu. Zdaniem przeciwników samorządu chroni on własnych członków, zamiast dbać o interes publiczny poprzez sprawowanie nadzoru nad prawidłowym i rzetelnym wykonywaniem zawodu.

Chcąc ocenić dotychczasowe funkcjonowanie samorządu zawodowego inżynierów budownictwa warto zapytać o opinię samych zainteresowanych. W tym celu, w porozumieniu z Polską Izbą Inżynierów Budownictwa oraz dzięki pomocy pracowników biura Izby przeprowadzono badanie ankietowe, którego celem było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: „Jaka jest ocena funkcjonowania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa przez jego członków?”.

2. Istota samorządu zawodowego

Samorząd zawodowy to organizacyjna forma zrzeszania się osób wykonujących ten sam zawód, której celem jest,

* Autor odpowiedzialny za korespondencję. E-mail: pawel.antkowiak@amu.edu.pl

między innymi, reprezentowanie ich interesów wobec władz państwowych, doskonalenie zawodowe i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu oraz ochrona socjalna tychże osób, a także realizowanie szeregu zadań typowych dla związków publicznoprawnych (Kmieciak, 2000).

Rola samorządu zawodowego wzrosła w momencie przyjęcia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. W artykule 17 stwierdzono „W drodze ustawy można tworzyć samorzady zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”.

Rok 1989 przyniósł wiele zmian społeczno-politycznych powodując między innymi aktywizację różnorodnych środowisk zawodowych. Wiele środowisk zawodowych postanowiło oprzeć swoje funkcjonowanie na publicznoprawnych formach działania. Zakres, w jakim państwo przekazało władztwo publiczne samorządowi zawodowemu obejmuje (Kmieciak, 2005 i 2008):

- reprezentowanie interesów określonych zawodów wobec władz państwowych – najlepszym przykładem tego typu działań jest opiniowanie projektów aktów prawnych, a także zgłaszanie spostrzeżeń i wniosków z tego zakresu;
- nadzór nad należyтым wykonywaniem zawodu – dotyczący między innymi reglamentowania dostępu do określonych profesji i prowadzenie rejestru osób mających prawo wykonywania zawodu; w tej mierze po stronie samorządu znajduje się szereg prerogatyw z zakresu prawa administracyjnego;
- kształtowanie zasad i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu – w przypadku tej zasady (jak i kolejnej) to samorząd zawodowy ustala zasady deontologii zawodowej, a także poprzez sprawowanie sądownictwa dyscyplinarnego stara się wpływać na postawy swoich członków; ingerencja ta bywa czasami daleko idąca (ograniczenie wykonywania zawodu bądź pozbawienie prawa wykonywania zawodu);
- organizowanie i prowadzenie sądownictwa dyscyplinarnego;
- doskonalenie zawodowe i określanie programów kształcenia w danym zawodzie – dbają one o jakość świadczonych usług i z tego względu organizują system szkoleń.

Profesją, którą zaliczyć można do zawodów zaufania publicznego wyposażoną w przywilej posiadania własnego samorządu jest niewątpliwie inżynier budownictwa. Samorząd funkcjonuje w oparciu o Ustawę z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz. U. nr 5 z 2001 r., poz. 42 z późn. zm.). W przypadku inżynierów budownictwa na szczeblu krajowym funkcjonuje Polska Izba Inżynierów Budownictwa. Na szczeblu regionalnym działa natomiast szesnaście Okręgowych Izb Inżynierów Budownictwa.

3. Charakterystyka prowadzonych badań ankietowych

Badanie przeprowadzono wiosną 2010 roku w trakcie 16 okręgowych zjazdów sprawozdawczo-wyborczych, w których uczestniczyła następująca liczba delegatów poszczególnych Izb Inżynierów Budownictwa: Dolnośląska – 16.04.2010 r. – 165 osób; Kujawsko-Pomorska – 17.04.2010 r. – 123 osoby; Lubelska – 9.04.2010 r. – 95 osób; Łódzka – 17.04.2010 r. – 134 osoby; Małopolska – 14.04.2010 r. – 151 osób; Mazowiecka – 17.04.2010 r. – 134 osoby¹; Opolska – 17.04.2010 r. – 96 osób; Podkarpacka – 10.04.2010 r. – 115 osób; Podlaska – 10.04.2010 r. – 125 osób; Pomorska – 10.04.2010 r. – 117 osób; Śląska – 10.04.2010 r. – 190 osób; Świętokrzyska – 10.04.2010 r. – 116 osób; Warmińsko-Mazurska – 16.04.2010 r. – 176 osób; Wielkopolska – 23.03.2010 r. – 170 osób; Zachodniopomorska – 17.04.2010 r. – 161 osób².

Łącznie w okręgowych zjazdach sprawozdawczo-wyborczych uczestniczyło 2 068 osób. W badaniu udział wzięło 936 inżynierów budownictwa, co stanowiło 45,26% uczestników zjazdu. Ze względu jednak na niekompletność 27 formularzy ankiety (zostały one wypełnione częściowo lub też w ogóle nie wypełnione) pod uwagę brano jedynie kompletne ankiety w liczbie 909³. Badanie przeprowadzone zostało metodą sondażową, przy wykorzystaniu technik ankietowania⁴. Narzędziem natomiast był anonimowy kwestionariusz ankiety⁵.

¹ Zjazd odbył się w dwóch turach. W drugiej turze uczestniczyło 71 osób.

² Terminy odbywania poszczególnych zjazdów oraz frekwencja na poszczególnych zjazdach przygotowana została na podstawie informacji przekazanej przez pracowników biura Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa.

³ Jeśli wziąć pod uwagę tylko ankiety prawidłowo wypełnione to w badaniu udział wzięło 43,96%.

⁴ Należy powiedzieć, że badanie nie jest reprezentatywne dla całego środowiska zawodowego inżynierów budownictwa, bowiem dobór próby badawczej był celowy. Wyników tych nie można zatem generalizować dla całej populacji inżynierów budownictwa działających w Polsce. Było ono jednak prowadzone wśród osób, którym zagadnienia samorządności zawodowej są niezwykle bliskie, bowiem czynnie uczestniczą one w działalności organów samorządowych. Nie ulega zatem wątpliwości, że skala przeprowadzonego badania oraz charakter prowadzonego badania pozwala na wyciąganie generalnych wniosków dotyczących oceny samorządu przez osoby uczestniczące w okręgowych zjazdach sprawozdawczo-wyborczych, które stanowią demokratycznie wybraną reprezentację środowiska zawodowego w poszczególnych regionach.

⁵ Treść formularza ankiety została ustalona w porozumieniu z władzami Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa, w szczególności zaś z ówczesnym Prezesem – prof. Zbigniewem Janem Grabowskim. W trakcie konsultacji zmieniono treść pytań pierwotnej ankiety sporządzonej przez autora badania. Przede wszystkim ograniczono zakres możliwych odpowiedzi do „tak” i „nie”. Usunięto tym samym odpowiedź pośrednią – „trudno powiedzieć”. Powoduje to niewątpliwie deformację odpowiedzi respondentów. Istotą tego zabiegu zdaniem osób, które wysunęły taką propozycję, było uzyskanie jasnych

Ankieta składała się z 24 pytań, z czego:

- pytania od 1 do 14 to pytania merytoryczne, w tym: 10 pytań zamkniętych; 3 pytania otwarte; 1 pytanie, w którym ankietowani mieli za zadanie uszeregować zadania samorządu od najważniejszego po najmniej istotne;
- pytania od 15 do 24 to tak zwane pytania metryczkowe, w których zapytano o wiek ankietowanego, płeć, staż zawodowy, wykształcenie, rodzaj posiadanych uprawnień, miejsce zamieszkania, miejsce pracy, formę zatrudnienia, wykonywany zawód (specjalizację) oraz charakter wykonywanej działalności.

W badaniu zapytano o najbardziej elementarne zagadnienia dotyczące funkcjonowania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa, w tym o: rolę samorządu zawodowego w demokratycznym państwie prawa; potrzebę istnienia samorządu zawodowego w tym środowisku zawodowym; ocenę funkcjonowania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa; ocenę zakresu kompetencji posiadanych przez samorząd; uszeregowanie kompetencji samorządu według kryterium istotności; nadzór nad sumiennym wykonywaniem zawodu; ustalanie zasad etyki zawodowej i czuwanie nad ich przestrzeganiem; sądownictwo dyscyplinarne prowadzone przez samorząd; działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji i wiedzy jego członków; opiniowanie wymagań programowych kształcenia przyszłych inżynierów budownictwa i sposób finansowania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa w kontekście realizacji nałożonych na niego zadań; zdanie respondentów na temat największych zagrożeń dla działalności samorządu zawodowego inżynierów budownictwa oraz kwestie, które w ocenie pytanym osób należałoby zmienić w funkcjonowaniu samorządu; sprawy, które nie zostały poruszone w formularzu ankiety, ale zdaniem respondentów są istotne z punktu widzenia tematyki badania.

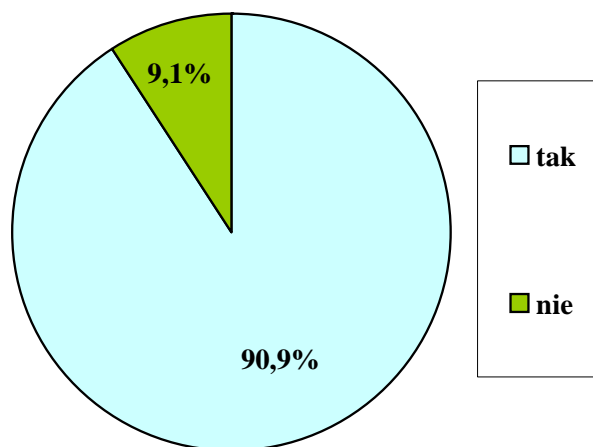
Charakterystykę badanej grupy inżynierów budownictwa zamieszczono w tabeli 1.

4. Wyniki prowadzonych badań ankietowych

Pytanie pierwsze brzmiało: *Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy inżynierów budownictwa jest ważnym elementem modelu ustrojowego państwa demokratycznego?* Zdecydowana większość ankietowanych uznała, że samorząd jest ważnym elementem państwa demokratycznego, natomiast co dziesiąta pytana osoba uznała, że samorząd takiej roli

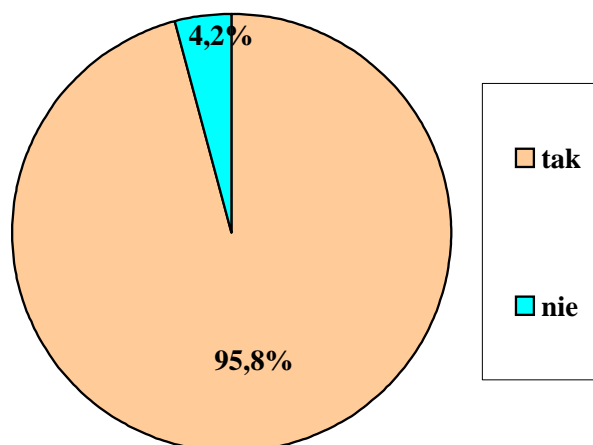
odpowiedzi na nurtujące środowisko kwestie celem podjęcia intensywnych działań poprawiających sytuację w obszarach wskazanych przez ankietowane osoby. Spowodowało to jednak, że osoby nie do końca przekonane co do jednej z dwóch zaproponowanych opcji, nie mając innego wyjścia, zaznaczały jedną z nich. Jak zauważył jeden z respondentów – badanie byłoby bardziej racjonalne, gdyby umożliwić osobom niezdecydowanym udzielenie odpowiedzi zgodnej z ich przekonaniem.

nie spełnia (rys. 1). Pogląd wyrażony przez ankietowane osoby wyraźnie pokazuje, że inżynierowie budownictwa mają świadomość tego, czym jest samorząd zawodowy oraz wiedzą, że jest on integralnym elementem demokratycznego państwa prawa.

Rys. 1. Odpowiedzi na pytanie 1

W pytaniu drugim poproszono ankietowanych o odpowiedź na pytanie: *Czy Pani/Pana zdaniem środowisko inżynierów budownictwa powinno mieć swoją reprezentację wobec władz państwowych w postaci samorządu zawodowego?* Zdecydowana większość osób stwierdziła, że środowisko inżynierów budownictwa powinno posiadać swoją należytą reprezentację wobec władz państwowych w postaci samorządu zawodowego. Pojedyncze osoby (38) uznały, że takiej potrzeby nie widzą (rys. 2). Oznacza to, że inżynierowie budownictwa upatrują w instytucji samorządu zawodowego godnego reprezentanta ich interesów zawodowych. Ankietowani wyraźnie wskazali, że to właśnie samorząd zawodowy jest instytucją, która godnie reprezentować będzie ich interes w relacjach z władzami centralnymi państwa demokratycznego.

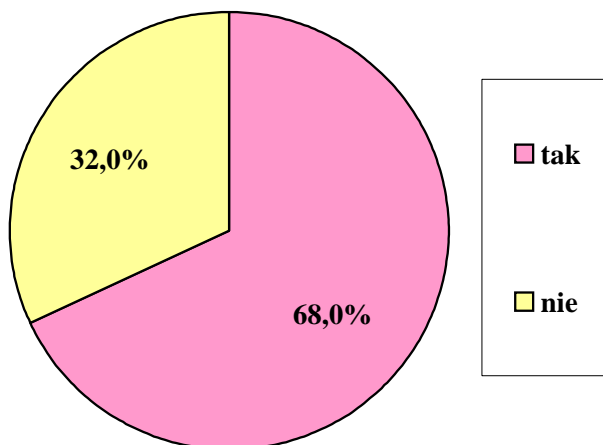
Rys. 2. Odpowiedzi na pytanie 2

Tab. 1. Charakterystyka badanej grupy inżynierów budownictwa

Wiek				
20-35 lat		36-50 lat		powyżej 50 lat
4,85%		19,03%		76,12%
Płeć				
	kobieta			mężczyzna
	11,33%			88,67%
Staż zawodowy				
1-10 lat pracy		11-20 lat pracy		powyżej 20 lat pracy
4,18%		12,54%		83,28%
Wykształcenie				
technik		inżynier	mgr inżynier	doktor, profesor
11,00%		28,27%	55,56%	5,17%
Rodzaj posiadanych uprawnień				
	ograniczone			pełne
	22,11%			77,89%
Miejsce zamieszkania				
wieś		miasto do 10 tys.	miasto 10-20 tys.	miasto 20-50 tys.
7,48%		7,48%	9,35%	13,09%
	miasto 50-100 tys.		miasto 100-200 tys.	miasto ponad 200 tys.
	15,85%		21,45%	25,30%
Miejsce pracy				
wieś		miasto do 10 tys.	miasto 10-20 tys.	miasto 20-50 tys.
3,86%		8,58%	9,57%	11,22%
	miasto 50-100 tys.		miasto 100-200 tys.	miasto ponad 200 tys.
	16,28%		23,21%	27,28%
Forma zatrudnienia				
praca na etacie		działalność gospodarcza	praca na umowę zlecenia/o dzieło	inne
47,63%		39,38%	10,34%	2,65%
Zawód/specjalizacja*				
architektoniczna		konstrukcyjno-budowlana	drogowa	mostowa
3,85%		55,78%	8,58%	4,40%
	wyburzeniowa			
	0,00%			
kolejowa		telekomunikacyjna	instalacji sanitarnych	instalacji elektrycznych
0,88%		1,98%	19,14%	13,97%
	wodno-melioracyjna			
	2,42%			
Charakter wykonywanej działalności*				
projektowanie		wykonawstwo	nadzór	inne
52,48%		35,42%	56,99%	14,63%

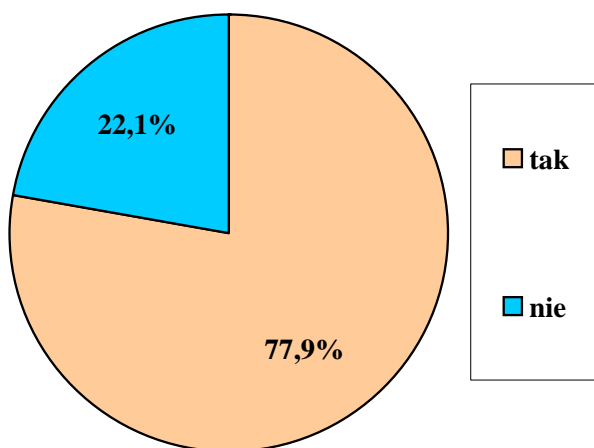
* Respondenci wybierali kilka odpowiedzi, stąd też wynik poszczególnych kategorii nie daje 100%.

Pytanie trzecie brzmiało: *Czy samorząd zawodowy inżynierów budownictwa spełnia Pani/Pana oczekiwania?* Ankietowane osoby w większości uznały, że samorząd zawodowy inżynierów budownictwa spełnia ich oczekiwania, co oznacza, że w ich przekonaniu należyście wywiązuje się z powierzonych mu zadań. Blisko siedem spośród dziesięciu pytanym osób uznało, że samorząd stanowi odpowiedź na oczekiwania środowiska zawodowego (rys. 3).

Rys. 3. Odpowiedzi na pytanie 3

W pytaniu czwartym poproszono ankietowanych o odpowiedź: *Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy inżynierów budownictwa powinien mieć większy zakres kompetencji?* Blisko osiem na dziesięć zapytanym osób uznała, że zakres kompetencji samorządu zawodowego inżynierów budownictwa powinien być większy. Przeciwnego zdania było natomiast nieco ponad 20% osób (rys. 4).

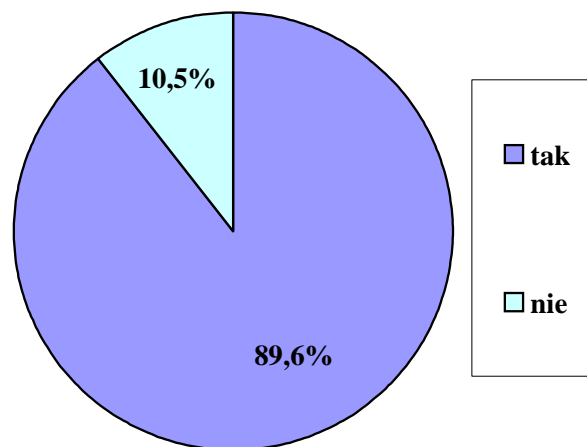
Rys. 4. Odpowiedzi na pytanie 4

W pytaniu piątym poproszono ankietowanych o uszeregowanie kompetencji samorządu zawodowego od najważniejszej po najmniej istotną z zaproponowanego katalogu. Zdaniem respondentów kompetencje samorządu zawodowego należałoby uszeregować w następujący sposób:

- 1) reprezentowanie interesów zawodowych wobec władz państwowych – 53,91% wskazań;
- 2) określanie i opiniowanie wymagań programowych kształcenia inżynierów – 53,25% wskazań;
- 3) organizowanie i prowadzenie sądownictwa zawodowego – 36,74% wskazań;
- 4) nadzór nad należyтым wykonywaniem zawodu – 36,19% wskazań;
- 5) podnoszenie kwalifikacji i wiedzy członków – 36,19% wskazań;
- 6) ustalanie zasad i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu – 36,08% wskazań.

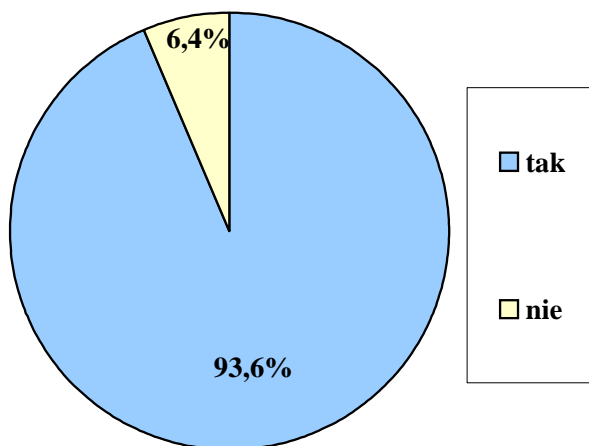
Istniała również możliwość wskazania innych kompetencji, które zdaniem ankietowanych są istotne z punktu widzenia działalności samorządu zawodowego. Żaden z respondentów z takiej możliwości nie skorzystał. Ankietowani inżynierowie budownictwa uznali, że najważniejszym zadaniem stojącym przed samorządem zawodowym jest niewątpliwie reprezentowanie interesów tego właśnie środowiska zawodowego względem władz.

W kolejnych pytaniach poproszono ankietowanych o wyrażenie opinii na temat poszczególnych zadań realizowanych przez samorząd zawodowy inżynierów budownictwa. Pytanie szóste brzmiało: *Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy inżynierów budownictwa powinien sprawować nadzór nad sumiennym wykonywaniem zawodu przez swoich członków?* Zdecydowana większość pytanym, bo dziewięć na dziesięć zapytanym osób uznało, że samorząd zawodowy inżynierów budownictwa powinien sprawować nadzór nad sumiennym wykonywaniem zawodu przez przedstawicieli własnej profesji (rys. 5).

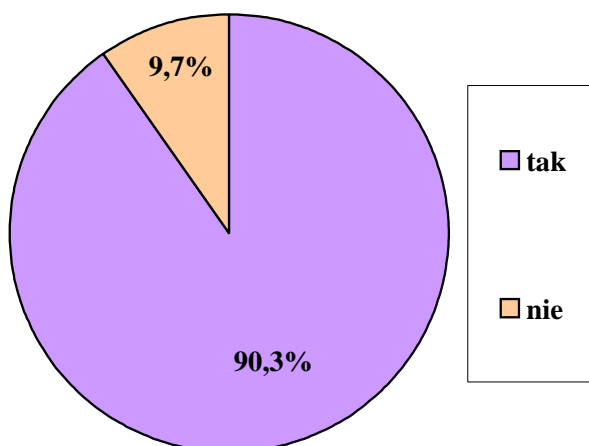
Rys. 5. Odpowiedzi na pytanie 6

Pytanie siódme w prezentowanym badaniu brzmiało: *Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy inżynierów budownictwa powinien ustalać zasady etyki zawodowej i czuwać nad ich przestrzeganiem?* Ankietowani zdecydowanie uznali, że ustalanie zasad etyki zawodowej i czuwanie nad jej przestrzeganiem powinno być jedną z kluczowych kompetencji samorządu tej właśnie profesji (rys. 6).

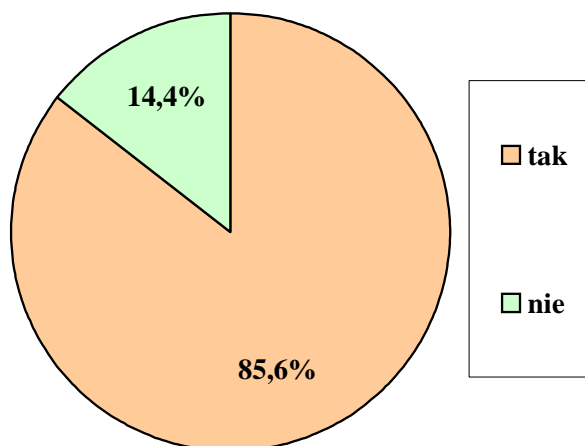
Rys. 6. Odpowiedzi na pytanie 7

Treść pytania ósmego była następująca: *Czy Pani/Pana zdaniem sądownictwo dyscyplinarne powinno pozostawać w gestii samorządu zawodowego inżynierów budownictwa?* Ankieterzy zdecydowanie stwierdzili, że sądownictwo dyscyplinarne powinno pozostać w gestii samorządu zawodowego inżynierów budownictwa (rys. 7).

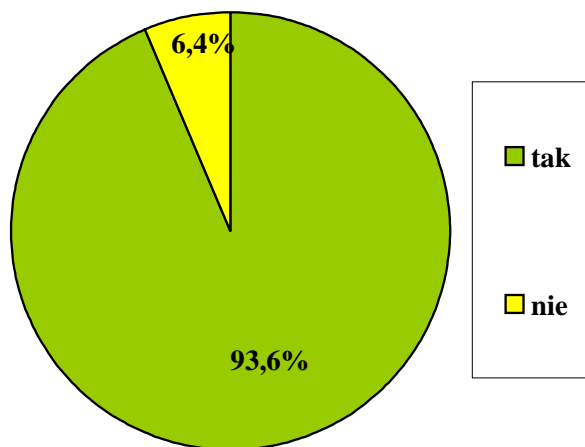
Rys. 7. Odpowiedzi na pytanie 8

W punkcie dziewiątym poproszono ankieterów o odpowiedź na pytanie: *Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy inżynierów budownictwa prowadzi działania mające na celu podnoszenie kwalifikacji i wiedzy swoich członków?* Ponad 85% zapytanych osób uznało, że samorząd zawodowych inżynierów budownictwa prowadzi działania mające na celu podnoszenie kwalifikacji i wiedzy swoich członków, podczas gdy pozostali ankieterzy uznali, że tego nie czyni (rys. 8).

Rys. 8. Odpowiedzi na pytanie 9

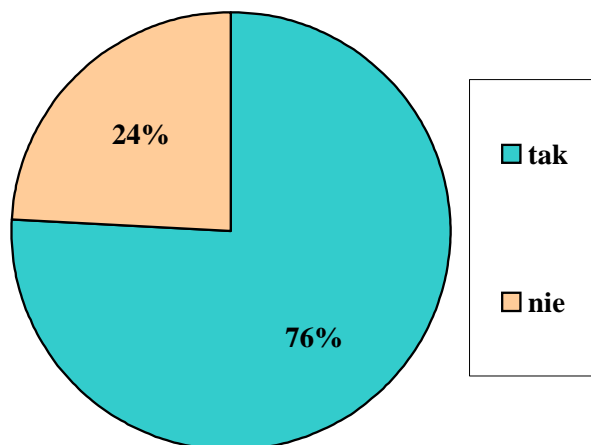
Pytanie dziesiąte brzmiało: *Czy Pani/Pana zdaniem samorząd zawodowy inżynierów budownictwa powinien opiniować wymagania programowe kształcenia inżynierów?* Opiniowanie wymagań programowych i posiadanie realnego wpływu na treści kształcenia na uczelniach technicznych służy temu, aby treści wykładane w trakcie studiów odpowiadały zapotrzebowaniu rynku pracy i były pomocne w późniejszym wykonywaniu zawodu inżyniera budownictwa. Skoro samorząd zawodowy monitoruje sytuację zawodową inżynierów budownictwa, wydaje się, że jest instytucją najlepiej zorientowaną w kwestii potrzeb rynku i współcześnie stawianych wymagań względem przedstawicieli zawodu. Z całą pewnością zatem powinien on mieć wpływ na treści kształcenia prezentowane na polskich uczelniach. Oczywiście nie powinien być to wpływ dominujący, a raczej doradczy, bowiem decydujący głos w tym względzie powinien przysługiwać niezależnym instytucjom, jakimi są niewątpliwie uczelnie wyższe w Polsce. Wyraz takiemu stanowisku dali ankieterzy inżynierowie budownictwa, którzy w przeważającej większości uznali, że tak właśnie być powinno (rys. 9).

Rys. 9. Odpowiedzi na pytanie 10

Wreszcie ostatnie pytanie zamknięte w tym badaniu brzmiało: *Czy Pani/Pana zdaniem sposób finansowania*

samorządu zawodowego inżynierów budownictwa pozwala na realizację nałożonych na niego zadań? Co czwarty respondent uznał, że samorząd zawodowy nie jest w stanie realizować nałożonych na niego zadań. Pomimo uwag krytycznych 3/4 osób uznało, że nie ma potrzeby ingerowania w sposób finansowania struktur samorządowych (rys. 10).

Rys. 10. Odpowiedzi na pytanie 11

Kolejne trzy pytania miały formułę otwartą i wymagały od respondentów wskazania własnych odpowiedzi na zagadnienia w nich zawarte.

W pytaniu dwunastym poproszono ankietowanych o wskazanie największych zagrożeń dla działalności samorządu zawodowego inżynierów budownictwa. Z takiej możliwości skorzystało 446 osób, co stanowi 49,06% wszystkich pytaných osób⁶. Za największe zagrożenie dla samorządu respondenci uznali: marginalizowanie roli samorządu zawodowego przez władze państwowe i sukcesywne działania zmierzające do jego likwidacji – 32,51%⁷; wprowadzanie niekorzystnych zmian w prawie budowlanym i prawie samorządowym bez zasięgnięcia opinii samorządu zawodowego – 15,25%; niewielki wpływ władz samorządowych na zmiany w prawie budowlanym i samorządowym – 13,68%; upolitycznienie samorządu – 13,45%⁸; niewielką aktywność członków samorządu,

⁶ W przypadku tego, jak i kolejnych dwóch pytań procentowy wynik poszczególnych odpowiedzi podany będzie w stosunku do liczby osób, które skorzystały z możliwości wyrażenia swojej opinii a nie wszystkich respondentów. Jako że pytanie miało formułę otwartą, respondenci mogli rozbudowywać swoje odpowiedzi, stąd wynik procentowy nie sumuje się i nie daje 100%. Ponadto odpowiedzi ankietowanych zostały tematycznie skategoryzowane.

⁷ Ankietowani wskazywali jako przykłady tego rodzaju działań m.in. złożenie przez Rzecznika Praw Obywatelskich wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o sprawdzenie zgodności z Konstytucją zapisów ustaw samorządowych, propozycje zmiany przepisów w zakresie obligatoryjnej przynależności do struktur samorządowych, czy chociażby stopniowe odbieranie uprawnień budowlanych.

⁸ Zdaniem wielu ankietowanych samorząd staje się przedmiotem gry politycznej, szczególnie w trakcie trwania kampanii politycznej oraz instrumentem w rękach populistów.

w szczególności osób młodych – 12,78%; traktowanie samorządu zawodowego jako instytucji działającej w celu realizacji partykularnych interesów poszczególnych inżynierów – 10,31%⁹; zbyt małe w stosunku do potrzeb kompetencje samorządu – 6,73%; utrudnioną drogę do uzyskania uprawnień zawodowych, która powoduje, że nie przybywa nowych członków, w szczególności młodych osób – 6,50%; umniejszanie roli samorządu zawodowego przez samych jego członków oraz władze – 4,93%¹⁰; nieodpowiednie osoby piastujące stanowiska kierownicze na szczeblu krajowym i regionalnym – 4,71%¹¹; traktowanie samorządu jako przymus i obowiązek a nie jako przywilej i wyróżnienie względem innych grup zawodowych – 4,48%; niewielką realną pomoc struktur samorządowych dla szeregowych członków – 4,04%; brak skutecznej kontroli nad etyką wykonywania zawodu i procesem podnoszenia kwalifikacji zawodowych – 3,81%; nadmierną biurokracją w strukturach samorządowych – 3,59%; wewnętrzne spory personalne i wygórowane ambicje osób piastujących stanowiska we władzach korporacyjnych – 3,36%; ograniczanie dostępu do zawodu ludziom młodym i wykluczanie z zawodu na przykład za niepłacenie składek – 1,79%; powstawanie konkurencyjnych stowarzyszeń, które rozbijają jedność zawodową i tym samym zmniejszają znaczenie samorządu – 1,57%; Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, który jest przeciwnikiem samorządu – 1,35%; krótką historię samorządu zawodowego inżynierów budownictwa i niewielkie doświadczenie – 1,12%; sztuczne zaniżanie cen w przetargach – 0,89%¹²; brak jednolitego minimum programowego na uczelniach wyższych – 0,89%; dopuszczanie osób z innych profesji do wykonywania czynności zawodowych inżyniera budownictwa – 0,45%.

W punkcie trzynastym zapytano ankietowanych, co ich zdaniem należałoby zmienić w funkcjonowaniu samorządu zawodowego inżynierów budownictwa.

Z możliwości wskazania kierunków zmian w samorządzie skorzystało 290 osób, czyli 31,90% wszystkich respondentów. Uznali oni, że przede wszystkim należałoby: sukcesywnie zwiększać wpływ samorządu na władze państwowe – 26,21%; organizować więcej szkoleń podnoszących kwalifikacje, w szczególności w zakresie często zmieniającego się

⁹ Niektórzy ankietowani zaznaczali, że tego rodzaju zjawisko występuje również we władzach korporacyjnych.

¹⁰ Część ankietowanych twierdziła, że władze powinny podejmować znacznie więcej działań na rzecz zwiększenia pozycji społecznej samorządu zawodowego inżynierów budownictwa.

¹¹ Część osób twierdziła, że samorząd powinien być kierowany przez osoby posiadające przede wszystkim doświadczenie zawodowe a w drugiej dopiero kolejności wiedzę teoretyczną. Zdaniem niektórych należałoby sprecyzować kryteria wyboru władz samorządowych.

¹² Ta kwestia nie dotyczy bezpośrednio samego samorządu a raczej kwestii związanych już stricte z wykonywaniem profesji inżyniera budowlanego.

prawa budowlanego – 25,17%¹³; docierać z informacją do większej liczby inżynierów budownictwa, propagować działalność samorządu i zachęcać do działania w ramach jego struktur – 12,07%; zwiększyć kompetencje organów samorządowych, w szczególności w zakresie ustawodawstwa związanego z wykonywaniem zawodu inżyniera budowlanego – 11,38%; skuteczniej realizować posiadane już przez samorząd uprawnienia – 10,00%¹⁴; upowszechniać informację o podejmowanych przez samorząd działaniach – 9,31%¹⁵; prowadzić działania na rzecz integracji całego środowiska – 8,28%¹⁶; zintensyfikować kontrolę nad osobami działającymi w budownictwie, w szczególności w zakresie przestrzegania etyki zawodowej – 6,90%; zwiększyć liczbę młodych osób w organach samorządowych – 6,21%; zwiększyć pomoc ze strony samorządu dla „szeregowych” jego członków – 5,52%; podnieść rangę społeczną samorządu i renomę zawodu inżyniera budownictwa – 5,17%; zaostrzyć wymagania względem potencjalnych członków samorządu – 4,14%; starać się aktywnie wpływać na programy kształcenia zawodowego – 3,79%; usprawnić system sądownictwa dyscyplinarnego – 3,45%¹⁷; zmienić zasady przeprowadzania egzaminów na uprawnienia budowlane – 2,76%; powołać nowy organ samorządowy, który zajmowałby się tylko zmianami w prawie budowlanym – 2,07%¹⁸; umożliwić technikom budowlanym zdobywanie uprawnień budowlanych w ograniczonym zakresie – 2,07%¹⁹; uporządkować system ubezpieczeń – 1,72%; obniżyć wysokość składek członkowskich – 1,72%; zwiększyć rolę delegatów i zjazdu w stosunku do innych organów – 1,03%²⁰; wprowadzić zasadę, że obradom w sądzie dyscyplinarnym

powinien przewodniczyć prawnik – 0,69%²¹; zmniejszyć opłaty za uzyskanie uprawnień budowlanych – 0,69%; zlikwidować obowiązkową przynależność do samorządu – 0,34%; zlikwidować wynagrodzenia dla osób piastujących funkcje samorządowe – powinna to być praca społeczna – 0,34%.

Wreszcie w ostatnim pytaniu poproszono ankietowanych o wskazanie rzeczy istotnych z punktu widzenia tego badania a nieporuszonych w treści ankiety. Respondenci (148 osób, co stanowi 16,28% wszystkich uczestników badania) uznali, że można byłoby jeszcze poruszyć kwestie związane z: prowadzeniem skutecznych działań względem władz centralnych – 19,59%²²; zmianą rozwiązań prawnych na korzystniejsze dla inżynierów budownictwa – 16,89%²³; organizacją większej liczby szkoleń związanych z ciągłymi zmianami prawa budowlanego – 15,54%; większą jawnością działania samorządu, w tym również struktur regionalnych – 14,86%; wzmocnieniem pozycji społecznej inżynierów budownictwa – 14,19%²⁴; rzetelną oceną posiadanych uprawnień budowlanych – 9,46%²⁵; potrzebą nawiązania intensywnej współpracy z Głównym Urzędem Nadzoru Budowlanego, rządem oraz władzami samorządu terytorialnego – 8,11%; potrzebą przyciągnięcia do struktur samorządowych ludzi młodych – 7,43%; udzielaniem informacji o nowinkach technicznych – 6,76%; zawyżaniem cen w przetargach – 6,08%; udzielaniem na szerszą skalę pomocy prawnej inżynierom budownictwa przez struktury samorządowe – 5,41%; likwidacją podwójnych uprawnień zawodowych – 4,73%; kwestią realizacji partykularnych interesów kilku osób – 4,05%; wyjaśnieniem i ujednoliceniem przepisów dotyczących ubezpieczeń – 2,70%; obniżaniem rangi zawodu inżyniera budownictwa przez środowisko architektów – 2,03%; potrzebą powołania nowej specjalności – 1,35%²⁶; obligatoryjnym członkostwem w samorządzie zawodowym – 0,68%.

¹³ Część osób uznała, że być może warto byłoby wprowadzić obowiązkowe szkolenia dla osób wykonujących czynności zawodowe.

¹⁴ Zdaniem niektórych badanych osób należałoby precyzyjnie określić – kto i za co odpowiada, wprowadzić większą rotację na stanowiskach samorządowych, usprawnić zarządzanie całą strukturą. Pojawił się również pomysł, aby samorządem zarządzał manager lub też, aby prezesa wybierał zarząd a nie delegaci zjazdu. Postulowano również większą demokratyzację struktur oraz wprowadzenie organu o nazwie „rzecznik interesu zawodowego”.

¹⁵ Postulowano między innymi zintensyfikować działania za pomocą mediów elektronicznych.

¹⁶ Wśród takich działań wymieniano między innymi „imprezy samorządowe” na szczeblu okręgowym, których celem byłoby wzajemne poznanie się osób z danego regionu.

¹⁷ Sugerowano, że jednym ze sposobów na usprawnienie sądownictwa dyscyplinarnego byłoby zaostrzenie kar względem osób naruszających prawo i zasady deontologii zawodowej.

¹⁸ Postulowano stworzenie „komisji”, której zadaniem byłoby monitorowanie zmian w prawie budowlanym oraz przedstawianie propozycji zmian tego prawa.

¹⁹ Zdaniem ankietowanych zwiększyłoby to liczbę usługodawców na rynku i korzystnie wpłynęło na tą sferę działalności.

²⁰ Jeden z delegatów stwierdził, że skoro zjazd jest najwyższym organem samorządowym, ale jednocześnie zwolniony jest rzadko, powinien on posiadać większy zakres kompetencji.

5. Podsumowanie

Jak pokazuje przedstawione opracowanie inżynierowie budownictwa posiadają bogatą wiedzę na temat funkcjonowania własnego samorządu zawodowego,

²¹ Miałoby to podnieść jakość prowadzonego postępowania dyscyplinarnego i rozwiązać wszelkie wątpliwości, co do stosowanej procedury.

²² Ankietowani twierdzili, że członkowie samorządu powinni znacznie częściej pojawiać się w mediach oraz że to właśnie środowisko zawodowe powinno zdobyć swoją reprezentację w parlamencie.

²³ Wskazywano między innymi konieczność ujednolicenia przepisów prawa budowlanego.

²⁴ Ankietowani podkreślali, że jest to konieczne dla prawidłowego rozwoju zawodu w strukturach państwa demokratycznego.

²⁵ Proponowano na przykład wprowadzenie systemu elektronicznego, który pozwalałoby obywatelom sprawdzać, czy dana osoba posiada określone uprawnienia zawodowe.

²⁶ Sugerowano, że należałoby utworzyć specjalność o nazwie „gospodarka wodna”.

a także wyrażają pogląd w wielu kwestiach ważnych dla swojej grupy zawodowej. Oznacza to, że poziom „samorządności” w tej właśnie grupie zawodowej jest wysoki, a grupa zawodowa nie boryka się z problemami charakterystycznymi dla każdej większej zbiorowości. Poziom samoorganizacji i samopomocy reprezentowanej przez dane środowisko, w tym również samorząd zawodowy inżynierów budownictwa, zależy między innymi od wiedzy na temat swoich mocnych i słabych stron. Wyniki tego badania pokazują w jakim kierunku powinny być skoncentrowane starania władz samorządowych, jak również „szeregowych” inżynierów budownictwa. Znajomość tych obszarów pozwala na podjęcie skutecznych działań zgodnych z oczekiwaniami społecznym przedstawicieli tej profesji.

Samorząd zawodowy opierając swoje funkcjonowanie na konstytucyjnej zasadzie decentralizacji jest gwarantem wysokich standardów etycznych i moralnych osób wykonujących zawód powszechnie uznawany za zawód zaufania publicznego. Wolność wykonywania takiego zawodu obwarowana jest szeregiem wymagań, których celem jest reglamentacja dostępu do zawodu wyłącznie dla tych osób, które legitymują się nie tylko wysokimi kwalifikacjami merytorycznymi, ale także przestrzegają zasad deontologii zawodowej. Funkcjonowanie samorządu zawodowego gwarantuje również to, że osoby parające się zawodem uznanym za zawód zaufania publicznego ponoszą pełną odpowiedzialność za swoje działania.

Posiadanie samorządu zawodowego jest swoistego rodzaju przywilejem, który winien być pielęgnowany przez przedstawicieli wyróżnionych w ten sposób zawodów. W demokratycznym państwie prawa głos samorządu zawodowego w kwestii jego samoorganizacji winien być również wysłuchany i respektowany przez władze centralne. Udział w badaniu dowodzi bowiem, że inżynierowie budownictwa są zainteresowani swoim samorządem.

Literatura

- Cherka M. (2004). Decentralizacja – czy „reaktywacja” pojęcia jest groźna? *Studia Iuridica*, 43, 15-16.
- Kmieciak R. (2000). Formy organizacyjne samorządu w III Rzeczypospolitej. W: Polska w XX wieku. Politologiczna charakterystyka dokonań i perspektyw rozwoju. Kmieciak R. (Ed.). *Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM*, Poznań, 207.
- Kmieciak R. (2005). Asymetria w rozwoju samorząd zawodowego i gospodarczego w Polsce. W: Spór o samorząd gospodarczy w Polsce. Wykrętowicz S. (Ed.). *Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej*, Poznań, 93-94.
- Kmieciak R. (2008). Ustrój i zadania samorządu zawodowego. W: Samorząd w Polsce – istota, formy, zadania. Wykrętowicz S. (Ed.). *Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej*, Poznań 2008, 352.

PROFESSIONAL SELF-GOVERNMENT OF CIVIL ENGINEERS IN THE OPINION OF ITS MEMBERS

Abstract: Professional self-government of civil engineers plays a major role in representing interests of some specified groups and public administration in Poland. There have been more and more doubts about the legitimacy of the existence of such structures and their functioning in the public sphere, recently professional self-government has been harshly criticized in Poland by society and its members. For this reason, in agreement with The Polish Chamber of Civil Engineers Author conducted a series of surveys, with aim was to answer the question: “What is the real assessment of the functioning of the professional self-government of civil engineers by its members?”. The paper represents the results of the research.